

UDK: 347.63:796-053.5(047.31)

Dragan Martinović,**Dragan Branković,****Vladan Pelemiš***Učiteljski fakultet Beograd*

STAVOVI RODITELJA PREMA AKTIVNOSTIMA U PRIRODI

UVOD

Nedovoljna fizička aktivnost karakteriše savremene uslove života i nepovoljno utiče na razvoj dece. Tehnološke inovacije okupiraju pažnju dece, a dugotrajan boravak ispred televizora i kompjutera izazivaju razdražljivost. Deca koja žive u gradskim sredinama još su u nepovoljnijoj poziciji, utoliko što je vazduh u njihovom okruženju zagađen industrijskim postrojenjima.

Jedan od načina da se stane na put jednom ovakvom, gore navedenom, ne baš najzdravijem načinu života jeste boravak u prirodi. Logorovanje se nameće kao jedan od mogućih vidova aktivnosti koje bi promovisale vrednosti zdravog načina života, boravka na čistom vazduhu, redovne fizičke aktivnosti i zdravog i urednog sna, odličan način da se kod dece od najranijeg uzrasta razvijaju zdrave životne navike i stilovi.

Redovno i pravilno upražnjavanje fizičkih aktivnosti pozitivno će uticati na razvoj dečijeg organizma, na pravilno držanje tela, jačanje miškulature i što je, po mišljenju mnogih stručnjaka, naročito važno – na razvoj navike svakodnevnog vežbanja i bavljenja fizičkom aktivnošću. Psiho-socijalni značaj logorovanja ogleda se u interakciji sa vršnjacima, ali i odraslima u izmenjenim okolnostima, u prirodi. Deca se uče da poštuju pravila, da saraduju ali i da se osamostaljuju, jer uviđaju da kvalitet boravka u prirodi zavisi od njih samih, od njihovih sposobnosti i inicijative.

Edukativni značaj logorovanja mnogo je veći od granica koje postavljaju sadržaji nastavnih predmeta koji su propisani planom i programom, jer se na logorovanju uče i brojne veštine koje se u školi, tokom trajanja nastave, ne bi mogle naučiti: pripremanje terena za podizanje šatora i sam proces podizanja šatora, kasnije pakovanje šatora, zatim različite vrste čvorova, različiti načini slaganja drva za vatru i mnoge druge.

Mlađi školski uzrast obuhvata period od sedme do jedanaeste godine. Glavna karakteristika ovog perioda jeste upravo ta što se dete na njegovom početku odvaja od porodice jer polazi u školu. Zdravstveno stanje, kao i stanje fizičkog i psihičkog razvoja dobrim delom određuju u kojoj meri će dete moći da savlada zahteve koje škola pred njega stavlja.

U ovom periodu, mišićni sistem kod dece vidno jača, ali još nije potpuno razvijen. Krajem ovog uzrasta, mišićno tkivo predstavlja oko 30% telesne težine, okoštavanje skeleta je u toku, a krivine kičmenog stuba se fiksiraju. Fizički razvoj deteta određen je antropometrijskim merama, visinom i težinom, ali veoma je važan i psihički razvoj deteta. Dete mora biti emocionalno i socijalno zrelo za školu, za

adekvatan odnos prema obavezama, nastavi i učenju, kao i dovoljno samostalno i zainteresovano za druženje sa vršnjacima.

U Nastavnom planu i programu, koji je obavezan i propisan od strane Ministarstva prosvete Republike Srbije, cilj fizičkog vaspitanja je „da raznovrsnim i sistematskim motoričkim aktivnostima, u povezanosti sa ostalim vaspitno-obrazovnim područjima, doprinese integralnom razvoju ličnosti učenika, razvoju motoričkih sposobnosti, sticanju, usavršavanju i primeni motoričkih umenja, navika i neophodnih teorijskih znanja u svakodnevnom i specifičnim uslovima života i rada“ (”Sl. Glasnik RS – Prosvetni glasnik”, br. 1/2005, 15/2006, 2/2008 i 2/2010). U školama je prisutno jedinstvo nastavnih, vančasovnih i vanškolskih organizacionih oblika rada, kao osnovne pretpostavke za ostvarivanje cilja fizičkog vaspitanja. Organizacioni oblici rada koji doprinose usvajanju onih znanja, umenja i navika od značaja za svakodnevni život, realizuju se u velikoj meri u vančasovnoj i vanškolskoj organizaciji rada, koja predviđa organizaciju i realizaciju kroseva, izleta, zimovanja, logorovanja itd. Boravak u prirodi predstavlja najefikasniji vid odmora, kako fizičkog, tako i psihičkog. Kampovanje ili logorovanje Miletić K. Vladimir (2011) definiše kao „organizovani boravak u prirodi sa smeštajem u šatorima ili drugim improvizovanim objektima u trajanju od više dana“ (Miletić, K. V., 2011, str. 40). Žarković (1960) deli logorovanje na: stalne centralizovane logore – logori namenjeni početnicima i većim grupama koje se teže kreću; svi objekti su koncentrisani na jednom mestu. Stalne decentralizovane logore – logori namenjeni većim grupama koje već imaju izvesno iskustvo kada je logorovanje u pitanju. Bošnjak, Šnur, Trgovec (1984) podelu prave prema: osnovnim programskim zadacima; uzrastu učesnika logora; sastavu učenika, odnosno polu učesnika; vremenu održavanja logora, odnosno godišnjem dobu; mestu organizovanja logora.

METOD

Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je ispitivanje stavova roditelja prema logorovanju kao vidu aktivnosti za decu i utvrđivanje odnosa pripadnika pomenutih ciljnih grupa prema provođenju vremena u prirodi.

Cilj istraživanja

Cilj ovog rada je da se utvrdi stav roditelja učenika trećeg i četvrtog razreda, a sve to da bi se utvrdila perspektiva aktivnosti u prirodi i dečijeg logorovanja, kao i da bi se promovisalo isto.

Uzorak ispitanika

Uzorak u ovom istraživanju bili su roditelji učenika trećeg i četvrtog razreda osnovnih škola „Oslobodioci Beograda“ i „Borislav Pekić“. Obe škole se nalaze u Beogradu. Prilikom izbora korišćen je metod prigodnog uzorka., a ankete za roditelje popunjavao je samo jedan roditelj po učeniku. Obim uzorka je 238 roditelja.

Uzorak mernih instrumenata

Kao merni instrumenti istraživanja korišćen je anketni upitnik za roditelje, koji je sastavljen u cilju dolaženja do podataka u vezi sa predmetom istraživanja.

Metod obrade podataka

Statistička obrada podataka rađena je pomoću softvera za statističku obradu podataka – pomoću R-a. Prilikom obrade podataka, svako pitanje predstavljalo je slučajnu promenljivu. Sve promenljive bile su kategoričke i nominalne. Kategorije su, prilikom obrade podataka, faktorizovane. Podaci su prikazani tabelarno i grafički. Izraženi su brojevima i procentima. Za određena pitanja, kada postoji pretpostavka da su u korelaciji, rađena je funkcija za ispitivanje nezavisnosti dve promenljive i u skladu sa dobijenim rezultatima rađena je diskusija.

REZULTATI I DISKUSIJA

Analizirajući dobijene podatke uočava se da, od onih ispitanika koji bi birali aktivan odmor za svoje dete (74 ispitanika), svega njih 10 ili 13,5 % zaista i ide na aktivan godišnji odmor, što vodi do zaključka da je 6 puta više onih koji bi želeli da im dete ima aktivan odmor, a ne provode ga tako, u odnosu na one koji bi želeli da im dete ima aktivan odmor, a tako ga i provode. Ta činjenica govori o tome da roditelji imaju svest o važnosti aktivnog odmora za decu, ali i da godišnji odmor ne provode u skladu sa tim. To ostavlja dovoljno prostora da se, organizovanjem letnjeg logorovanja za decu, zadovolji njihova potreba za aktivnim odmorom, koji bi doprineo njihovom adekvatnom razvoju.

Tabela 1. Način provođenja odmora i tip odmora

		Provođenje odmora						ukupno
		1	2	3	5	6	9	
Tip odmora	1	60	4	6	2	4	4	80
	2	10	16	2	0	2	0	30
	3	4	0	4	0	0	0	8
	4	6	8	0	2	4	0	20
	6	34	8	6	2	10	14	74
	7	8	0	2	0	0	2	12
	10	10	2	2	0	0	0	14
	ukupno	132	38	22	6	20	20	238

Legenda:

- 1 – more
- 2 – planina
- 3 – selo
- 4 – kampovanje
- 5 – jezero
- 6 – aktivan odmor
- 7 – sportski kamp
- 9 – Beograd
- 10 – odmor sa vršnjacima
- a – za svoje dete biraju drugačiji vid odmora od onog kakav provode
- b – za svoje dete biraju isti vid odmora kakav provode

Tabela 2. Način provođenja odmora i tip odmora

		Provođenje odmora (%)						Ukupno (%)
Tip odmora	→	1	2	3	5	6	9	100
	1	75	5	7,5	2,5	5	5	100
	2	33,3	53,3	6,7	6,7			100
	3	50		50				100
	4	30	40		10	20		100
	6	45,9	10,8	8,1	2,7	13,5	18,9	100
	7	66,7		16,7			16,7	100
	10	71,6	14,2	14,2				100

Na osnovu rezultata može se uočiti da, od onih roditelja koji godišnji odmor provode u Beogradu, njih 70 % bi za svoje dete izabralo aktivan odmor. Tim roditeljima, koji nisu iz bilo kog razloga u mogućnosti da godišnji odmor provedu izvan Beograda, mogućnost slanja dece na logorovanje bila bi odlično rešenje, koje bi deci obezbedilo potreban aktivan odmor. Zanimljivo je da bi roditelji u 37,8 % slučajeva za dete odabrali upravo onakav odmor kako i provode godišnji odmor. Najveći je procenat onih koji idu na more sa decom, a takav bi odmor i odabrali (53,6 %), potom roditelji koji provode aktivan odmor sa decom, a takav bi i birali za svoje dete (50 %), kao i onih roditelja koji idu na planinu, a to bi izabrali kao tip odmora za svoje dete (42,1 %).

Tabela 3. Način provođenja odmora roditelja i tip odmora koji bi izabrali za svoju decu

		Provođenje odmora					
Tip odmora	↓	1	2	3	5	6	9
	1	53,6	10,5	27,3	33,3	20	20
	2	8,9	42,1	9,1		10	
	3	3,6		18,2			
	4	5,4	21		33,3	20	
	6	30,4	21	27,3	33,3	50	70
	7	7,1		9,1			10
	10	8,9	5,3	9,1			
ukupno	100	100	100	100	100	100	

Tip odmora	a	b
1	13,5	62,2
2	9,5	17,8
3	2,7	4,4
4	13,5	0
6	43,2	11,1
7	8,1	0
10	9,5	0
	100	100

Sledeća činjenica na koju bi bilo zanimljivo osvrnuti se, jeste ta da bi 62,2 % roditelja, ili njih 148 od 238, odabralo drugačiji vid odmora za svoje dete od onog kakvog ga najčešće i provode. Od tih 148 roditelja, njih 43,2 % bi odabralo aktivan odmor za dete, a po 13,5 % bi biralo kampovanje i odlazak na more, ali istovremeno tako i ne provode godišnji odmor.

Na osnovu analize učestalosti odlazaka i boravka u prirodi dobijeni su sledeći rezultati: 52 ispitanika ili 21,8 % se izjasnilo da sa decom u prirodu ide dva puta nedeljno i češće, njih 36 ili 15,1 % ide jednom do dva puta nedeljno, 62 ispitanika ili 26,1 % u prirodu sa decom ide dva do tri puta mesečno, dok njih 88 ili 37 % to čini jednom mesečno i ređe.

Tabela 4. Učestalost odlazaka u prirodu i tip odmora

Tip odmora	Odlazak u prirodu				Ukupno
	1	2	3	4	
1	18	4	28	30	80
2	6	10	4	10	30
3	2	2	0	4	8
4	6	4	6	4	20
6	18	10	14	32	74
7	0	6	4	2	12
10	2	0	6	6	14
ukupno	52	36	62	88	238

Legenda:

Tip odmora:

1 – more

2 – planina

3 – selo

4 – kampovanje

6 – aktivan odmor

7 – sportski kamp

10 – odmor sa vršnjacima

Odlazak u prirodu:

1 – dva puta nedeljno i češće

2 – jednom do dva puta nedeljno

3 – dva do tri puta mesečno

4 – jednom mesečno i ređe

Tabela 5. Učestalost odlaska u prirodu i izabrani tip odmora

Tip odmora	Odlazak u prirodu				Ukupno
	1	2	3	4	
1	22,5	5	35	37,5	100
2	20	33,3	13,3	33,3	100
3	25	25	0	50	100
4	30	20	30	20	100
6	24,3	13,5	18,9	43,2	100
7	0	50	33,3	16,7	100
10	14,2	0	42,9	42,9	100

		Odlazak u prirodu			
Tip odmora	↓	1	2	3	4
	1	34,6	11,1	45,1	34,1
	2	11,5	27,8	6,5	11,4
	3	3,8	5,6	0	4,6
	4	11,5	11,1	9,7	4,6
	6	34,6	27,8	22,6	36,4
	7	0	16,7	6,5	2,3
	10	3,8	0	9,7	6,8
	ukupno	100	100	100	100

Roditelji koji bi za svoje dete birali odmor na planini, najviše su vremena u prirodi sa decom, njih 20 % dva puta nedeljno i češće, a 33,3 % jednom do dva puta nedeljno. Takođe, i roditelji koji bi birali odlazak na kampovanje kao vid odmora za svoje dete, u prirodi provode dosta vremena (njih 30% ide sa decom u prirodu dva puta nedeljno i češće, a 20 % jednom do dva puta nedeljno). Od roditelja koji bi birali aktivan odmor za svoje dete, 24,3 % dva ili više puta nedeljno odlazi u prirodu sa decom, a 13,5 % jednom do dva puta nedeljno. Navedeni podaci ukazuju na činjenicu da postoji korelacija između vremena koje roditelji provedu sa decom u prirodi i tipa odmora koji bi odabrali za svoje dete.

Značajno manje u prirodu odlaze roditelji koji bi birali more kao vid odmora za svoje dete. Dva ili više puta nedeljno u prirodu odlazi njih 22,5 %, dok jednom ili dva puta nedeljno svega 5 %. To znači da čak 72,5 % ovih roditelja ide ređe od jednom nedeljno u prirodu. Malo vremena u prirodi sa decom provode i roditelji koji bi birali za svoju decu odmor sa vršnjacima, 85,8% odlazi u prirodu ređe od jednom nedeljno.

Analiza izvodljivosti letnjih kampova za decu trećeg i četvrtog razreda osnovne škole daje ohrabrujuće podatke. 68,9 % ispitanih roditelja (164 od 238) smatra da su kampovi za učenike trećeg i četvrtog razreda osnovne škole izvodljivi u praksi, što je svakako pozitivna činjenica za perspektivu logorovanja kao oblika vannastavnih aktivnosti. Negativno se izjasnilo 44 ispitanika ili 18,5%. Takođe, kod izvesnog broja ispitanika primećuje se izvesna neodlučnost i ne posedovanje jasnog i čvrsto izgrađenog stava o ovom pitanju – 12,6 % je odgovorilo sa *možda* ili *ne znam*, usled čega se može zaključiti da bi, za perspektivu dečijeg logorovanja, bilo od koristi upoznavanje roditelja sa pozitivnim stranama istog, kao i upoznavanje sa rezultatima već realizovanih aktivnosti tog tipa, kako bi im organizacija i način sprovođenja logorovanja za decu postao bliskiji.

Gotovo polovina roditelja se tokom života oprobala u kampovanju, pa treba ispitati da li ta činjenica, i uolikoj meri, utiče na njihov stav o izvodljivosti kampovanja učenika trećeg i četvrtog razreda osnovne škole. Većina roditelja smatra da dečiji kampovi jesu izvodljivi (72,4 % od onih koji su se oprobali i 65,6 % od onih koji se nisu oprobali u kampovanju).

23 % roditelja koji se nisu oprobali u kampovanju smatra da dečiji kampovi nisu izvodljivi. Za razliku od toga, kod roditelja koji imaju iskustva sa kampovanjem, njih svega 13,8 % smatra da kampovi za decu nisu izvodljivi.

Kampovi nisu izvodljivi za decu trećeg i četvrtog razreda osnovne škole, jer roditelji smatraju da su deca suviše mlada za takav vid aktivnosti. Uzrast dece je kao razlog navelo 12,6 % roditelja. 7,5 % roditelja, njih 18, smatra da kampovanje nije dovoljno bezbedno za decu, dok 6,7 % roditelja kao razlog neizvodljivosti kampovanja ističe „specijalne uslove“ pod kojima se odvija život na kampovanju. Nepoverenje u organizaciju i nedovoljnu samostalnost dece, kao razlog je navelo po manje od 2 % roditelja.

U organizaciji škole, u toku letnjih meseci, svoje dete bi većina roditelja (68,9 %) pustila na kampovanje, dok je 31,1 % roditelja dalo negativan odgovor. Od onih roditelja koji su se tokom života oprobali u kampovanju, njih 74,1 % bi pustilo decu na organizovano kampovanje sa školom. Procenat nije mnogo manji ni kod onih koji nisu bili nikada na kampovanju (63,9%), a svoje dete su spremni da puste, što nam ukazuje da, na ovom uzorku, iskustvo kampovanja roditelja nije, kako se moglo pretpostaviti, imalo bitnog uticaja na njihovu odluku o tome da li bi pustili svoje dete na kampovanje.

Analizom podataka dolazi se do zaključka da roditelji prilično pozitivno gledaju na kampovanje u kome bi učesnici bili učenici, da je najveći broj njih dobro informisan o pozitivnom uticaju kampovanja, kao oblika boravka u prirodi, na razvoj deteta. Najveći broj ispitanika smatra da se kampovanjem stiču znanja koja su korisna i primenjiva u životu, kao i da ono razvija disciplinu, samodisciplinu i da utiče na osamostaljivanje deteta. Pozitivan stav roditelja ukazuje na dobru perspektivu logorovanja kao van-nastavne aktivnosti.

ZAKLJUČAK

Dobijeni rezultati ukazuju na činjenicu da je cilj istraživanja u potpunosti ostvaren. Analizom podataka utvrđuje se zastupljenost aktivnosti u prirodi u životima učenika, utvrđuje se njihov stav prema logorovanju, kao i stav njihovih roditelja, što i predstavlja cilj ovog rada.

Ako se uzme u obzir vreme u kome živimo, činjenica da roditelji imaju sve više obaveza vezanih za egzistenciju, sve je manje slobodnog vremena, retko ko ima mogućnosti da dete odvede u prirodu i tamo sa njim provede izvesno vreme, a kako govorimo o uzrastu trećeg i četvrtog razreda osnovne škole, jasno je da deca nisu dovoljno odrasla da u prirodu odu sama.

Kada je u pitanju utvrđivanje stava roditelja prema kampovanju učenika, 68,9% od ukupnog broja ispitanika smatra da su kampovi za učenike trećeg i četvrtog razreda izvodljivi. Isti broj roditelja bi svoju decu i pustio na kampovanje koje, tokom letnjih meseci, organizuje škola. Kod većine roditelja postoji pozitivan stav prema dečijem logorovanju, i to bi bilo dobro iskoristiti. Najveći broj roditelja je svestan korisnih aspekata logorovanja i njihovog uticaja na razvoj deteta, važnosti fizičke aktivnosti i boravka u prirodi.

Uloga učitelja u popularizaciji logorovanja, kao oblika boravka u prirodi, je veoma velika. Deca najkvalitetniji deo dana provode upravo u školi, i učitelji i nastavnici treba da se trude da zainteresuju decu za boravak u prirodi, koristeći raznovrsne i atraktivne sadržaje. Aktivnosti u prirodi imaju nezamenjivi značaj za formiranje zdrave ličnosti u psihofizičkom smislu, i o tome mora da vodi računa i porodica i škola, ali i društvo u celini jer – društvo nam je sutra ono što su nam deca danas.

LITERATURA

1. Bošnjak, B., Šnur, Z., Trgovec, S. (1984). *Logorovanje*, Savez društava Naša djeca, Zagreb.
2. Martinović, D. i Branković, D. (2012). *Osnove sporta i fizičkog vaspitanja, razvoj ritma i aktivnosti u prirodi – praktikum*, Drašlar partner, Beograd.
3. Međedović, E., Martinović, D. (2006). *Igra, izvor dečije radosti*, Forum univerzitetskih nastavnika i naučnih saradnika, Beograd.
4. Miletić, K. M. (2011). *Izlaz: iza otvorenih vrata: aktivnosti u prirodi, filozofija modernog života*, Alkaprint, Beograd.
5. Višnjić, D., Martinović, D. (2005). *Metodika fizičkog vaspitanja*, BIGZ: Beograd.
6. Žarković, B. (1960). *Izleti i logorovanja*, Zavod za izdavanje udžbenika: Beograd

PARENTS ATTITUDE ABOUT OUTDOOR ACTIVITIES

A questionnaire-based survey was conducted on a sample of 238 parents whose children attend the third and fourth grades in two Belgrade elementary schools: “Oslobodioci Beograda” and “Borislav Pekic”. The aim of this study was to determine the incidence of outdoor activities and the attitude of the third and fourth graders’ parents towards it. Statistical data processing was based on the use of the –R, and every question represented a random variable. The analysis of the collected data has proved the presence of outdoor activities among these pupils and their positive attitude towards camping out, as well as a positive attitude of their parents.

Key words: camping out, outdoor activities, parents’ attitude.